

Міністерство освіти і науки України

**Модельна навчальна програма
курсу «Філософія. Профільна середня освіта.
Основний / Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти**

Автори: Панарін О.Є., Кафтан М.В., Охріменко О.С.,
Макаревич А.С., Топольницька Ю.А.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28 серпня 2025 року № 1192)

*Програма створена в рамках проєкту «Зміст»
благодійного фонду savED
за підтримки фінської міжнародної неурядової організації Finn Church Aid*

Вступна частина

Модельна навчальна програма курсу «Філософія. Профільна середня освіта. Основний / Поглиблений рівень» (далі — Програма) реалізує компетентнісний потенціал, мету і завдання громадянської та історичної освітньої галузі, визначені Державним стандартом профільної середньої освіти (далі — Державний стандарт), та призначена для викладання курсу «Філософія» у класах профільного циклу профільної середньої освіти. Програма передбачає реалізацію частини вимог до обов'язкових результатів навчання у громадянській та історичній освітній галузі (Додаток 18 Державного стандарту) з урахуванням ключових компетентностей галузі (Додаток 17 Державного стандарту). У поєднанні з модельною навчальною програмою «Інтегрований курс історії та громадянської освіти. 10-12 клас. Основний рівень» вона забезпечує повне досягнення обов'язкових результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти в громадянській та історичній освітній галузі.

Курс «Філософія» (далі — Курс) реалізується за умови його вибору учнівством і закладом освіти й може викладатися як у межах передбаченої кількості навчальних годин для вивчення обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем навчання, так і коштом навчальних годин для вибіркового освітніх компонентів, що фінансуються з державного бюджету.

Програма створена в рамках проєкту «Зміст» благодійного фонду savED за підтримки фінської міжнародної неурядової організації Finn Church Aid.

Програма є основою для створення навчальних програм як основного, так і поглибленого рівнів, із відповідною корекцією орієнтирів для оцінювання, змісту, обсягів навчального часу, способів формування компетентностей і рівня складності навчального матеріалу.

Метою Курсу є формування в учнівства загального розуміння методів і функцій філософії, вміння їх застосовувати, сприяння розвитку в учнів цілісного філософського світогляду, здатності критично мислити, осмислювати власне життя, суспільні процеси та глобальні виклики через опанування основ філософських знань, розвиток рефлексії, діалогу, аргументації, а також вміння діяти відповідально на основі гуманістичних, демократичних і національних цінностей в умовах сучасного світу й українського контексту, формування ключових компетентностей учнівства.

Компетентнісний потенціал курсу «Філософія» охоплює всі ключові компетентності, визначені Державним стандартом профільної середньої освіти. Зокрема, курс сприяє розвитку **вільного володіння державною мовою** через формування навичок усної та письмової аргументації, участі в дебатах і дискусіях; формує здатність до міжкультурного спілкування, зокрема під час аналізу філософських традицій різних народів. Розгляд етичних і соціальних питань, а також аналіз філософських підходів до науки й технологій сприяє розвитку **математичної компетентності, природничих, технічних і технологічних компетентностей**, особливо у темах, присвячених пізнанню, істині, науці та прогресу. Завдяки проєктній та дослідницькій діяльності курсу

розвиває **інноваційність**, а через обговорення глобальних викликів — **екологічну компетентність**. Під час роботи з різними джерелами та цифровими інструментами учні поглиблюють **інформаційно-комунікаційну компетентність**. Вивчення курсу мотивує до навчання впродовж життя, підтримує формування **громадянських і соціальних** компетентностей через розгляд питань свободи, відповідальності, справедливості, співпраці та боротьби з дискримінацією. Осмислення культурних явищ, традицій та спадщини розвиває **культурну компетентність**, а обговорення **соціальної** відповідальності, етики бізнесу та соціального підприємництва формує елементи підприємливості та фінансової грамотності. Усі ці компетентності формуються через зміст тем (наприклад, «Свобода і відповідальність», «Що таке справедливість?», «Меншовартість») і запропоновані види діяльності: дискусії, проєкти, дебати, рефлексивні вправи, аналіз кейсів і роботу з джерелами.

Ціннісними орієнтирами Курсу є принципи, визначені Державним стандартом, які реалізуються через зміст і види навчальної діяльності. Курс спрямований на формування поваги до особистості здобувачів освіти та визнання пріоритету їхніх інтересів, досвіду, прагнень і вибору під час опанування філософських ідей і концепцій. Теми курсу спонукають учнів/учениць до пошуку істини, розвитку критичного мислення, рефлексії щодо власних поглядів і цінностей, що підтримує пізнавальний інтерес і наполегливість у навчанні. Залучення до дискусій і командних проєктів сприяє створенню безпечного, інклюзивного середовища, вільного від дискримінації та насильства, де утверджуються академічна доброчесність, взаємоповага та співпраця. Через осмислення етичних проблем, питань свободи, справедливості, відповідальності та людської гідності курс допомагає формувати активну громадянську позицію, патріотизм, повагу до прав людини, культурних цінностей українського народу та відповідальне ставлення до довкілля.

Основними завданнями Курсу є:

- формувати філософський світогляд, здатність до критичного, рефлексивного та самостійного мислення через осмислення базових понять і зв'язків між минулим, сучасним та майбутнім, орієнтування в соціально-історичному просторі;
- опанувати базові філософські поняття, ідеї та підходи, роботу з різними джерелами інформації, розуміння множинності підходів і трактувань у минулому і сьогодні, показати зв'язок філософії з повсякденним життям;
- розвивати вміння аналізувати, аргументувати та дискутувати, обґрунтовувати власну позицію, добирати приклади, джерела та інтерпретувати філософські й суспільні явища;
- застосовувати філософське мислення до сучасних викликів, зокрема війни, інформаційних маніпуляцій, розвитку штучного інтелекту, соціальних, екологічних та моральних дилем;
- сприяти національному самоусвідомленню учнівства, розвитку особистості та ідентичності в локальному, загальноукраїнському й глобальному вимірах, осмисленню історичного досвіду українського народу;

– заохочувати до творчої діяльності (з урахуванням вимог доброчесності), створення власних проєктів, мистецьких форм у різних сферах життя та творчості;

– сприяти саморефлексії, відповідальності та співпереживанню, повазі та толерантності, врахуванню власних можливостей і потреб, потреби співпраці й самостійності, навчання протягом життя.

Основними принципами, на яких базується Програма, є:

– **Компетентнісний підхід** — зміст і структура курсу спрямовані на досягнення компетентностей, визначених Державним стандартом у громадянській та історичній освітній галузі.

– **Тематичний підхід** — навчальний матеріал згруповано за темами, що відповідають інтересам учнівства, спонукають до аналізу, синтезу, осмислення й дискусії.

– **Україноцентричність** — курс наголошує на темах і проблемах, що стосуються України та громад, у яких проживають учні.

– **Актуальність і зв'язок із сучасністю** — теми курсу пов'язані з сучасними реаліями та дають змогу учням простежити взаємозв'язок минулого, теперішнього й майбутнього.

– **Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнівства** — послідовне ускладнення тем і компетентностей, можливість ліквідувати освітні розриви або втрати через теми «Вступ» і «Узагальнення», а також систематичне формування ключових компетентностей упродовж курсу.

– **Підтримка індивідуальних освітніх траєкторій** — передбачено можливість змінювати послідовність вивчення тем залежно від потреб конкретного класу та рішення вчителя/вчительки. Оскільки кожна тема є логічно завершеним змістовим блоком, учительство може змінювати послідовність тем, виходячи з реальних освітніх потреб учнів/учениць і плану досягнення освітніх результатів.

Пріоритетами викладання Курсу є формування компетентностей учнівства замість простого заучування фактів, дат чи імен філософів, а також поєднання різних видів оцінювання — формувального, поточного й підсумкового — для відстеження навчального поступу. Навчальний процес ґрунтується на пріоритеті групової проєктної роботи, яка розвиває співпрацю та критичне мислення, над індивідуальним виконанням завдань. Обов'язковими є дотримання принципів академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу та побудова партнерських стосунків між учительством і здобувачами освіти. Крім того, у процесі навчання важливо забезпечити інклюзивність і не допускати будь-яких форм дискримінації.

Основна частина Курсу розрахована складається з трьох структурних компонентів, які забезпечують послідовне засвоєння навчального матеріалу та формування необхідних компетентностей. Вступна частина вводить учнів у тематику Курсу, окреслює ключові поняття та створює підґрунтя для подальшого опрацювання змісту. Далі подано вісім тематичних блоків, кожен із яких присвячений окремому аспекту Курсу, містить визначені очікувані

результати навчання, змістові елементи та орієнтовні види діяльності, що сприяють досягненню цих результатів. Завершальним етапом є узагальнення, спрямоване на систематизацію набутих знань, рефлексію здобутого досвіду та підготовку учнів до практичного застосування отриманих умінь.

Вчительство вільне у виборі прикладів, джерел, особистостей чи акцентів у темах, оскільки головним є досягнення очікуваних результатів навчання й ключових компетентностей учнівством.

Навчання за програмою може відбуватися не лише в класі, а й за допомогою індивідуальної роботи, консультацій, групових занять «в полі» (музеї, галереї тощо), а також виконання проєктів, звертаючи увагу перш за все на ті компетентності, які слід сформувати.

Основна частина програми «Філософія»

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
Вступ. Що таке філософія?		
формує і характеризує джерельну базу теми/проекту [12 ГІО 3.1.1-2 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] доцільно застосовує поняттєвий апарат історії та соціальних наук [12 ГІО 4.3.1-1] добирає аргументи для підтвердження або спростування судження, висновку, оцінки щодо історичної події, явища, процесу [12 ГІО 4.2.1]	Поняття філософії. Її виникнення. Відмінність між філософією, релігією, наукою. Зв'язок філософських ідей з історичними подіями. Світогляд і типи світоглядів. Філософія науки.	<i>Аналітичні завдання</i> Порівняння філософії, релігії та науки. Пошук філософських питань у фільмах і серіалах. Створення списку «10 найцікавіших запитань про життя». Створення ментальної мапи «Що вивчає філософія». <i>Робота з джерелами</i> Аналіз філософських цитат. Робота з відеоматеріалами, створення запитань до джерела. Дослідження етимології філософських термінів. <i>Обговорення</i> Дискусія «Чи потрібна філософія підліткам?». Обговорення «Філософські питання в популярних фільмах». Розмова «Про що я замислююся, коли залишаюся наодинці?». <i>Творчі проекти</i> Створення зображення «Як я уявляю філософа». Створення постера «Філософські питання навколо нас». Написання есе «Чому мене цікавить філософія».

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		<i>Медіаактивності</i> Пошук філософських мемів в інтернеті та їх обговорення. Створення Instagram-історії «Мій перший урок філософії». Створення відео «Філософія за 60 секунд». <i>Дослідницькі завдання</i> Опитування друзів «Що ти знаєш про філософію?». Пошук філософських ідей у піснях, які слухають підлітки. Спостереження «Які філософські питання обговорюють у моїй родині?». Кейс-дослідження «Філософські ідеї в популярних фільмах». Вивчення філософських традицій різних народів.
Тема 1. У чому сутність людини?		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2]	Біологічна й соціальна сутність людини. Осмислення сутності людини в релігії. Натуралістичний підхід. Соціоцентризм. Феномен людини. Гідність і свобода.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання порівняльної таблиці концепцій людини (біологічна, соціальна, духовна). Аналіз дилеми «природа чи виховання». Обговорення ситуацій: «Як зберегти людську гідність». <i>Робота з джерелами</i> Робота з філософськими текстами про природу людини. Дослідження наукових статей про еволюцію людини. Порівняння релігійних і світських поглядів щодо сутності людини. Дослідження фото: «Що показує людські емоції».

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1] виявляє у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності та пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1] обґрунтовує необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1] пояснює способи реалізації та механізми захисту власних прав у демократичний та законний спосіб [12 ГІО 5.2.1-2]		Аналіз героїв книг і фільмів: «Що робить їх людьми?». <i>Обговорення</i> Обговорення «Чи народжуємося ми добрими або злими?». Обговорення «Що робить мене унікальним/-ою?». Розмова «Чи може робот стати людиною?». Дебати «Усі люди рівні чи різні?». <i>Творчі проєкти</i> Автопортрет «Я як особистість». Колаж «Що робить мене людиною». Есе «Історія про гідність». Створення символу людської гідності. <i>Медіаактивності</i> Створення відео «День з життя людини ХХІ століття». Аналіз реклами: як вона впливає на самосприйняття. Дослідження соціальних мереж: конструювання особистості онлайн. Інтерв'ю з людьми різних професій про сенс життя. <i>Дослідницькі завдання</i> Біографічне дослідження: «Як формувалася особистість видатних людей». Порівняльне дослідження концепцій людини Сходу та Заходу. Вивчення впливу технологій на природу людини. Спостереження: «Як поведуться люди в різних ситуаціях?». Дослідження: «Що мене формує як особистість?». Порівняння: «Як я змінився/-лась за останній рік».

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		Робота з філософським словником. Створення переліку потрібних навичок для тлумачення світу навколо (брейншторм).
Тема 2. Що таке призначення людини?		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]	Смислове значення людського життя. Релігійне та філософське тлумачення життя. Прогрес і мета людського життя. Потреби суспільства і власне покликання. Вибір життєвого шляху. Цінності. Творчість. Свобода. Філософія успіху. Філософія Григорія Сковороди, ідея «сродної праці».	<i>Аналітичні завдання</i> Складання карти життєвих цінностей та пріоритетів. Аналіз концепції «сродної праці» Г. Сковороди. Дослідження взаємозв'язку таланту, покликання та суспільних потреб. <i>Робота з джерелами</i> Аналіз творів Григорія Сковороди. Дослідження філософських текстів про сенс життя. Порівняння підходів до самореалізації в різних культурах. Аналіз інтерв'ю з успішними людьми. <i>Обговорення</i> Дискусія «Як знайти своє покликання?». Обговорення «Гроші чи улюблена справа». Розмова «Що означає «сродна праця» сьогодні?». Дебати «Чи кожна людина має унікальний талант?». <i>Творчі проєкти</i> Есе «Що робить мене щасливим/-ою». Створення мапи мрій та цілей «Мое майбутнє». Створення презентації «Філософія Григорія Сковороди для сучасної молоді». <i>Медіаактивності</i> Створення відеоінтерв'ю «Як знайти своє покликання». Аналіз TED-виступів про життєве призначення.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		Дослідження соціальних мереж: як люди презентують свої досягнення. Створення подкасту про українських філософів. <i>Дослідницькі завдання</i> Біографічне дослідження учнів школи: «Хто ким хоче стати й чому». Порівняльне дослідження ідей самореалізації у творчості Сковороди та сучасних філософів. Вивчення ролі освіти у формуванні життєвих цілей людини. Дослідження взаємозв'язку між щастям і самореалізацією. Спостереження: «Що мене мотивує вчитися?». Експеримент: «Тиждень без телефона — як це змінило мене?».
Тема 3. Що таке справедливість?		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2]	Ідеї справедливості в історії. Свобода, рівність і справедливість. Гендерна рівність. Соціальна рівність. Дискримінація. Прийняття. Інклюзивне суспільство. Права людини. Чесність, совість, гідність людини, порядність. Етика бізнесу. Академічна доброчесність. Справедливість і війна.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання порівняльної таблиці теорій справедливості. Аналіз проявів несправедливості в сучасному світі. Дослідження взаємозв'язку справедливості та рівності. Аналіз конфліктних ситуацій та способів їх вирішення. Створення правил справедливості для класу. <i>Робота з джерелами</i> Аналіз Конституції України на предмет принципів справедливості. Робота з міжнародними документами про права людини. Дослідження судових рішень та їх справедливості.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1] виявляє у пропозованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності та пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1] обґрунтовує необхідність захисту прав і гідності людини [12 ГІО 5.2.1-1] пояснює способи реалізації та механізми захисту власних прав у демократичний та законний спосіб [12 ГІО 5.2.1-2]		<i>Обговорення</i> Дискусія «Справедливість чи милосердя: що важливіше?». Обговорення «Чи може бути справедливою нерівність?». Круглий стіл «Гендерна рівність: досягнення та виклики». Дебати «Позитивна дискримінація: справедливо чи ні?». <i>Творчі проекти</i> Комікс про справедливість та несправедливість. Плакат проти дискримінації. Есе «Коли я відчував/-ла несправедливість». Створення символу рівності. <i>Медіаактивності</i> Створення відео «Як розпізнати несправедливість». Аналіз новин: випадки порушення справедливості. Дослідження реклами на предмет стереотипів. Створення соціального ролика про рівність. Обговорення дописів про булінг у соцмережах. <i>Дослідницькі завдання</i> Дослідження: «Чи є дискримінація в нашій школі?». Опитування: «Що учнівство вважає справедливим?». Спостереження: «Як вирішуються конфлікти довкола мене?». Дослідження: «Історії людей, які боролися за справедливість».
Тема 4. Що таке культура?		

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]	Духовна та матеріальна культура. Культура і цивілізація. Релігія та віра в культурі. Традиції та новаторство в культурі. Національне та загальнолюдське в культурі.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання карти культурного розмаїття України. Аналіз взаємовпливу матеріальної та духовної культури. Дослідження ролі традицій у сучасному світі. Дослідження молодіжної культури. Аналіз впливу інтернету на культуру. <i>Робота з джерелами</i> Робота з етнографічними матеріалами. Дослідження впливу глобалізації на місцеві культури. Порівняння культурних цінностей різних народів. Дослідження культурних пам'яток свого регіону. <i>Обговорення</i> Дискусія «Традиції та новаторство в культурі». Обговорення «Що таке українська ідентичність?». Круглий стіл «Молодіжна субкультура: бунт чи творчість?». Дискусія «Мемна культура — це культура?». Дебати «Чи руйнує глобалізація національну культуру?». Дискусія «Роль мови у збереженні національної культури». <i>Творчі проекти</i> Створення культурної мапи свого регіону. Організація виставки «Культурне розмаїття мого класу». Написання есе «Я — носій культури». Створення арт-проекту про синтез традицій і новаторства.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		<i>Медіаактивності</i> Створення Instagram-туру культурними місцями моєї громади. Дослідження культурних трендів серед українських TikTok-блогерів. Аналіз популярної в Україні, світі культури/субкультури та її впливу на молодь. Дослідження культурних трендів у соціальних мережах. <i>Дослідницькі завдання</i> Дослідження культурних традицій родини. Аналіз впливу масової культури на формування цінностей людини. Дослідження культурної дипломатії. Спостереження: «Як змінюється мова молоді?». Вивчення: «Популярні культурні тренди серед молоді».
Тема 5. Що таке добро і зло, прекрасне і потворне?		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань	Що таке добро. Що таке зло. Краса як духовно-естетична цінність. Прекрасне. Гармонія. Краса і духовність. Ідеал. Потворне. Переживання гармонії через прекрасне і потворне. Естетика.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання таблиці моральних дилем і способів їх розв'язання. Аналіз критеріїв краси в різних культурах. Дослідження еволюції естетичних ідеалів. Аналіз моральних дилем у сучасних фільмах. Створення «компаса» добра та зла. <i>Робота з джерелами</i> Перегляд і аналіз фільмів із моральними дилемами. Прекрасне-потворне: аналіз творів мистецтва з погляду естетики. Ознайомлення з етичними кодексами різних професій.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2]		Дослідження філософських трактатів про мораль та естетику. Порівняння релігійних і світських етичних систем. <i>Обговорення</i> Дискусія «Чи існує абсолютне добро та зло?». Обговорення «Що робить щось красивим?». Дискусія «Чи існують абсолютні моральні норми?». Обговорення «Краса рятує світ: правда чи міф?». Круглий стіл «Мораль у цифрову епоху». Дебати «Чи може потворне бути прекрасним?». <i>Творчі проєкти</i> Есе «Мій моральний вибір». Розробка етичного кодексу для підлітків. Написання філософської казки про добро та зло. Створення інсталяції «Краса довкола нас». <i>Медіаактивності</i> Аналіз фільтрів: «Що вони роблять з красою?». Створення відео про красу в повсякденні. Аналіз реклами: маніпуляції красою. Дослідження естетики соціальних мереж. <i>Дослідницькі завдання</i> Експеримент: «Тиждень добрих справ». Дослідження: «Що мої друзі вважають красивим?». Спостереження: «Добрі та погані вчинки навколо мене». Дослідження: «Як змінюються стандарти краси?».

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		Вивчення ролі мистецтва у формуванні моральних цінностей.
Тема 6. Чи існує істина?		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1]	Що таке пізнання і чому воно важливе? Основні способи пізнання (чуттєвий, раціональний, інтуїтивний). Поняття істини: філософські концепції. Критерії істини та методи її перевірки. Наукове мислення: принципи та методи. Логіка та аргументація у пошуку істини. Академічна доброчесність як етична основа пізнання. Сучасні виклики: фейки, дезінформація, критичне мислення.	<i>Аналітичні завдання</i> Аналіз різних концепцій істини у філософії. Дослідження методів наукового пізнання. Дослідження того, як поширюються чутки. Створення чек-листа «Як перевірити інформацію». <i>Робота з джерелами</i> Аналіз наукових статей та їх методології. Робота з фактчекінговими сайтами. Дослідження історії наукових відкриттів. Порівняння різних поглядів на одну подію. Аналіз фотографій: «Правда чи фотошоп?». <i>Обговорення</i> Дискусія «Чи може бути багато істин?». Обговорення «Віра чи знання: що важливіше?». Круглий стіл «Як боротися з фейковими новинами». Дебати «Чи все має бути доведено науково?». <i>Творчі проєкти</i> Інфографіка «Як розпізнати фейк». Написання детективної історії про пошук істини. Створення інфографіки «Як відрізнити правду від брехні». Есе «Коли мені довелося шукати правду». Створення гри «Правда чи брехня». <i>Медіаактивності</i> Перевірка популярних «фактів» з інтернету. Аналіз новин: пошук маніпуляцій та фейків.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
виявляє у пропонованих для дослідження ситуаціях випадки порушення права на повагу до людської гідності та пропонує способи його захисту [12 ГІО 5.1.3-1]		Дослідження теорій змови в інтернеті. <i>Дослідницькі завдання</i> Експеримент з поширенням чуток у класі. Дослідження: «Яким джерелам довіряють підлітки?». Спостереження: «Як перевіряємо інформацію я та мої друзі?». Вивчення впливу когнітивних упереджень на сприйняття істини. Аналіз академічної доброчесності серед учнівства.
Тема 7. Філософія самоповаги та подолання меншовартості		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] виявляє стереотипні судження у джерелі, визначає мотиви його автора/-ів, що вплинули на інтерпретацію ним минулого / сучасності [12 ГІО 3.2.1-1 П] визначає способи поширення маніпулятивних, пропагандистських впливів та методи протидії їм [12 ГІО 3.2.1-2 П] виявляє й оцінює інформаційні маніпуляції й пропаганду, ідентифікує упереджені погляди та припущення у джерелах інформації [12 ГІО 3.2.2-2] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П]	Механізми формування меншовартості: соціальні, психологічні, культурні. Імперська спадщина та її вплив на колективну самосвідомість. Роль пропаганди та інформаційних війн у конструюванні меншовартості. Філософські стратегії подолання меншовартості. Критичне мислення як інструмент звільнення від нав'язаних стереотипів. Формування здорової самоповаги та національної автентичності. Від індивідуальної самоповаги до колективної гідності.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання карти чинників формування самооцінки. Дослідження стратегій подолання психологічних бар'єрів. Аналіз впливу російської культурної гегемонії на українську самоідентифікацію. Дослідження механізмів формування «старшобратського» комплексу. Порівняльний аналіз деколонізаційних процесів в Україні та інших постколоніальних країнах. Порівняльний аналіз стратегій національного відродження в різних країнах. <i>Робота з джерелами</i> Аналіз мемуарів людей, які подолали труднощі. Робота з психологічними дослідженнями самооцінки. Дослідження пропагандистських матеріалів та їх впливу. Порівняння підходів до самореалізації у різних культурах. Аналіз впливу реклами на самосприйняття.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
визначає ідеологічну спрямованість джерела та оцінює його з погляду забезпечення прав людини та суспільних інтересів [12 ГІО 3.3.2-1 П] характеризує засоби впливу інформації на громадську думку та суспільні настрої [12 ГІО 3.3.2-2 П] пояснює вплив трансформації соціокультурних цінностей на трактування історичної інформації [12 ГІО 3.3.2-3 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює власну громадянську позицію, стереотипи, упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГІО 5.1.1-2 П] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1]		Вивчення фрагментів праць М. Грушевського про українську ментальність. Дослідження фрагментів праць Е. Саїда про орієнталізм та його застосування до українського контексту. Вивчення документів про мовну політику в УРСР. <i>Обговорення</i> Дискусія «Звідки береться комплекс меншовартості?» Обговорення «Здорова самокритика чи самознищення». Дискусія «Чи може народ мати комплекс меншовартості?». Дебати про роль історичної пам'яті у формуванні самооцінки нації. Дебати про роль російської мови в формуванні культурної меншовартості. Дискусія про роль освіти в подоланні меншовартості. Обговорення «Чи може індивідуальна терапія допомогти нації?». <i>Творчі проєкти</i> Розробка програми тренінгу з самоповаги. Написання автобіографічного есе «Мої перемоги над собою». Створення арттерапевтичного проєкту. Розробка концепції артпроєкту про деколонізацію свідомості. <i>Медіаактивності</i> Аналіз впливу соціальних мереж на самооцінку.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		Дослідження мемів як способу вираження колективних комплексів. Аналіз реклами та медіаконтенту на предмет формування комплексу меншовартості. Аналіз російської пропаганди про Україну в різні історичні періоди. Дослідження образу України в іноземних медіа. Аналіз позитивних медіаобразів України у світових медіа. <i>Дослідницькі завдання</i> Самоспостереження: «Що впливає на мій настрій?». Дослідження: «Проблеми самооцінки у підлітків». Аналіз впливу історичної травми на самосвідомість народу. Порівняльне дослідження проявів меншовартості в різних культурах. Збір свідчень про зміну самосприйняття українців після 2014 року. Аналіз впливу війни на подолання колективної меншовартості.
Тема 8. Свобода та відповідальність		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації	Прагнення свободи як наріжний камінь української філософської думки. Свобода й відповідальність у різні історичні періоди (філософія Русі-України, ранньомодерна філософська думка, гуманістичні ідеї, ХІХ-ХХ століття).	<i>Аналітичні завдання</i> Аналіз ідеї свободи в українській філософській думці. Дослідження меж особистої свободи в суспільстві. Створення моделі відповідального громадянина. Створення «кодексу» відповідальної поведінки. <i>Робота з джерелами</i> Аналіз творів українських мислителів про свободу. Робота з документами про права і свободи людини. Дослідження історії боротьби за незалежність.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1] проектує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот [12 ГІО 5.1.1-1 П] оцінює власну громадянську позицію, стереотипи, упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГІО 5.1.1-2 П] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1] проектує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот [12 ГІО 5.1.1-1 П] оцінює власну громадянську позицію, стереотипи, упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГІО 5.1.1-2 П] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1]	Українське національне відродження та ідея свободи й боротьби. Філософія національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. «Розстріляне Відродження» — філософія життя. Філософія українського націоналізму. Шістдесятники та дисиденти: філософія боротьби. Боротьба українців і українок проти «руського міра». Економічна свобода та соціальна відповідальність. Соціальне підприємництво.	Порівняння концепцій свободи у різних філософських школах. Робота з історіями українських героїв. Аналіз шкільних правил та їх обґрунтування. <i>Обговорення</i> Дискусія «Абсолютна свобода: благо чи загроза?». Обговорення «Свобода слова чи відповідальність за слова». Круглий стіл «Економічна свобода та соціальна справедливість». Дебати «Чи може бути свобода без відповідальності?». <i>Творчі проекти</i> Створення презентації «Герої свободи України». Розробка кодексу відповідальної поведінки. Написання есе «Що означає бути вільним». Створення символічного монумента свободі. <i>Медіаактивності</i> Пошук історій про молодих героїв. Створення документального відео про боротьбу за свободу. Аналіз пропаганди та її впливу на свободу думки. Дослідження цензури в медіа. Створення інформаційної кампанії про громадянську відповідальність. <i>Дослідницькі завдання</i> Опитування: «Що означає свобода для підлітків?». Дослідження: «Волонтерство серед молоді».

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
		Вивчення ролі волонтерства як прояву громадянської відповідальності. Аналіз впливу війни на розуміння свободи. Дослідження «Молодіжні ініціативи у нашому місті (громаді)».
Тема 9. Філософія для мого життя		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] обґрунтовано оцінює історичну та суспільно значущу інформацію за самостійно визначеними критеріями [12 ГІО 3.2.2-1 П] визначає ідеологічну спрямованість джерела та оцінює його з погляду забезпечення прав людини та суспільних інтересів [12 ГІО 3.3.2-1 П] характеризує засоби впливу інформації на громадську думку та суспільні настрої [12 ГІО 3.3.2-2 П] пояснює вплив трансформації соціокультурних цінностей на трактування історичної інформації [12 ГІО 3.3.2-3 П] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1] добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей	Філософське мислення у повсякденності. Філософія як інструмент самопізнання. Раціональне та емоційне в рішеннях. Практики рефлексії. Формування ціннісних орієнтирів. Сучасні етичні виклики Мораль у цифрову епоху. Життя в умовах невизначеності. Стратегії адаптації.	<i>Аналітичні завдання</i> Створення особистої системи цінностей. Аналіз власного філософського світогляду. Дослідження застосування філософських ідей у житті. Створення плану особистісного зростання. <i>Робота з джерелами</i> Дослідження мотиваційних виступів відомих постатей сучасності. Аналіз біографій філософів та їх життєвих принципів. Робота з сучасними текстами про практичну філософію. Порівняння різних життєвих стратегій. <i>Обговорення</i> Дискусія «Як філософія може змінити моє життя?». Обговорення «Раціональність чи емоційність під час ухвалення рішень». Круглий стіл «Мої життєві принципи». Дебати «Чи потрібна філософія для щастя?». <i>Творчі проекти</i> Особистий маніфест «Мої правила життя». Есе «Лист собі у майбутнє». Створення мотиваційної дошки. Створення візуалізації своїх мрій та цілей.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
[12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1] проєктує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот [12 ГІО 5.1.1-1 П] оцінює власну громадянську позицію, стереотипи, упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГІО 5.1.1-2 П] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1] аргументує потребу спільних дій на різних рівнях задля розв'язання глобальних проблем людства [12 ГІО 6.2.1-2 П]		<i>Медіаактивності</i> Створення мотиваційного відео. Ведення філософського щоденника в соцмережах. Аналіз впливу медіа на світогляд. <i>Дослідницькі завдання</i> Самоаналіз: «Як я змінився/-лась за рік?». Дослідження: «Що мотивує моїх ровесників?». Експеримент: «Тиждень без соцмереж». Вивчення ролі рефлексії в особистісному розвитку. Аналіз стратегій адаптації до невизначеності.
Узагальнення		
оцінює відмінності в джерелах різного походження [12 ГІО 3.1.1-2] досліджує збіги й розбіжності між даними різних джерел і позиціями авторів [12 ГІО 3.2.2-1] верифікує судження з використанням кількох джерел інформації [12 ГІО 4.2.1-1]	Особистість. Самоідентифікація та світогляд. Свобода й відповідальність. Філософський світогляд у невизначених умовах сьогодення.	<i>Аналітичні завдання</i> Складання інтелект-карти курсу філософії. Аналіз власного філософського зростання. Планування подальшого саморозвитку. <i>Робота з джерелами</i> Повторний аналіз ключових філософських текстів. Створення антології улюблених філософських цитат. Дослідження сучасних філософських дискусій.

<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Пропонований зміст курсу</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
добирає та оцінює різноманітну інформацію щодо важливих суспільних питань [12 ГІО 4.2.1-2] формулює судження на основі критеріїв, принципів та цінностей [12 ГІО 4.2.1-1 П] аналізує аргументацію та пояснює критерії її оцінювання [12 ГІО 4.2.2-1] обґрунтовує власні судження, висновки, оцінки [12 ГІО 4.2.2-2] оцінює вплив належності до різних спільнот на власні погляди, цінності, громадянську позицію і поведінку [12 ГІО 5.1.1-1] проектує розвиток власної особистості з огляду на належність до різних спільнот [12 ГІО 5.1.1-1 П] оцінює власну громадянську позицію, стереотипи, упередження і чинники впливу на їх формування [12 ГІО 5.1.1-2 П] визначає відповідальність за свої дії [12 ГІО 5.1.2-1] аргументує потребу спільних дій на різних рівнях задля розв'язання глобальних проблем людства [12 ГІО 6.2.1-2 П] прогнозує розвиток історичних і суспільних явищ і процесів [12 ГІО 6.3.1-2]		Огляд філософської літератури для подальшого читання. <i>Обговорення</i> Підсумкова дискусія «Що мені дав курс філософії?». Обговорення «Філософські лайфгаки». Розмова «Як використати філософію у житті?». Фінальні дебати на обрану учнівством тему. <i>Творчі проекти</i> Презентація «Мій філософський рік». Розробка рекомендацій для майбутніх здобувачів освіти. Написання рефлексивного есе «Мій філософський шлях». Організація виставки робіт з курсу. <i>Медіаактивності</i> Створення інтерактивної презентації для молодших класів. Розробка реклами курсу філософії. Створення мемів про уроки філософії. <i>Дослідницькі активності</i> Дослідження можливостей використання ідей філософії у майбутній професії. Створення банку філософських питань для роздумів.